

Чисніков В. М.,

доктор юридичних наук, доцент,

головний науковий співробітник

*Державного науково-дослідного інституту
Міністерства внутрішніх справ України*

ЗАВДУВАЧ КИЇВСЬКОГО СИСКНОГО ВІДДІЛЕННЯ Г.М. РУДИЙ – ОДИН З ПІОНЕРІВ ВИВЧЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ В БОРОТЬБІ З ПРОФЕСІЙНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ

Серед криміналістів-практиків Російської імперії, які на початку ХХ століття почали вивчати і застосовувати передовий досвід європейських країн у боротьбі з професійною злочинністю, був і завідувач Київським сискним відділенням титулярний радник Георгій Михайлович Рудий (1863–1918), якому в цьому році виповнюється 160 років з дня народження.

У серпні 1901 року становому приставу Васильківського повіту Київської губернії Г.М. Рудому, який зарекомендував себе прекрасним організатором і талановитим криміналістом, було запропоновано очолити сискну частину Київської міської поліції. У зв'язку з тим, що в м. Києві ця посада штатним розкладом не передбачалася, його призначили помічником пристава Печерської поліцейської дільниці «...з покладанням на нього обов'язків завідувача сискною частиною Київської міської поліції з окладом 600 крб. щорічно» [1, арк. 83].

Слід зазначити, що сискна частина Київської міської поліції заснована у липні 1880 року і до кінця 1901 року «ледве животіла». Керування нею покладалося на помічника поліцмейстера із загальної частини, який обіймав цю посаду за сумісництвом. У його підпорядкуванні перебувало кілька відряджених городових, які виконували розшукові обов'язки. Діловодство розшукової частини складалося з двох журналів: перший – настільний реєстр, у якому фіксували «темних осіб», а другий містив розшуковий алфавіт зі списком усіх осіб, які перебували в розшуку. Єдиним технічним засобом був фотоапарат, придбаний наприкінці 1890-х років.

Георгій Михайлович не мав ніякого досвіду керівництва таким специфічним підрозділом. Тому свою діяльність на новій посаді він розпочав з вивчення організації роботи у сискиних відділеннях Москви та Петербургу. У жовтні того ж року йому пощастило: керівництво київської поліції надало новопризначеному керманичу сискиної частини можливість ознайомитися з досвідом роботи кримінальних поліцій Англії та Франції.

19 вересня Г.М. Рудий отримав посвідчення, підписане київським губернатором, у якому російською та німецькою мовами зазначалося, що «подавець цього начальник сискиної поліції м. Києва колезький реєстратор Георгій Михайлович Рудий відряджається за кордон з Найвищого дозволу по справам служби». Далі в документі висловлювалося прохання до всіх посадових осіб і керівників установ «здійснювати п. Рудому при законних вимогах повне сприяння» [1, арк. 87].

Скориставшись службовим відрядженням, у жовтні-листопаді 1901 року Георгій Михайлович побував у Парижі та Лондоні, де ознайомився з організацією розшукової справи у Франції та Англії. Результатом цієї поїздки стала повна реорганізація Київської сискиної поліції за європейським зразком: були створені антропометричний, фотографічний, довідковий відділи та інші структурні підрозділи – столи: слідчий, пригод, особистого затримання, довідок і нагляду; запроваджена карткова система нагляду за злочинним елементом та дугова система розшуку злочинців. У доповідній записці керівництву Г.М. Рудий, зокрема, зазначав, що «карткова система нагляду і розшуків давно практикується в Парижі і є значною підмогою під час проведення дізнань і розшуку злочинців» [там само, арк. 87]. Він також домігся виділення додаткових коштів, збільшення кількості співробітників та значного розширення приміщення сискиної частини. Була створена чергова частина «по гарячих слідах» для постійного чергування чинів поліції та агентів з метою прийняття заяв і повідомлень про пригоди та проведення розшуку.

Таким чином, після реорганізації Київського сискиного відділення за західноєвропейським зразком, Г.М. Рудий мав усі підстави стверджувати, що на 1 квітня 1902 року Київська сискина поліція не поступалася «...за своїм благоустроєм жодній із правильно організованих у Росії сискиних поліцій» [2, с. 2].

Восени 1903 року Г.М. Рудий за дорученням Київського поліцейського майстера відвідав Дрезденську виставку благоустрою міст з метою «ознайомлення з найновішими удосконаленнями у сфері кримінальної поліції та застосування їх у київському сискиному відділенні» [там само, с. 4–5]. Два тижні Георгій Михайлович перебував у закордонному

відрядженні. У Дрездені його насамперед зацікавив новий метод кримінальної реєстрації – ототожнення злочинців за допомогою дактилоскопії, тобто відбитків десяти пальців обох рук. Упродовж останніх років цей метод успішно почала використовувати кримінальна поліція таких країн, як Англія, Німеччина, Австро-Угорщина та інші. З Дрездена Рудий вирушив до Берліна, а потім до Відня, де ознайомився з принципами дактилоскопії та організацією розшукової справи у цих містах.

Повернувшись з від'їзду, він організував при антропометричному кабінеті перше в Росії дактилоскопічне бюро, яке почало діяти з 1 січня 1904 року. Г.М. Рудий, як переконаний прибічник нового методу ідентифікації, розробив проект організації дактилоскопічних бюро в масштабах Російської імперії і представив його начальству 13 жовтня 1903 року. Георгій Михайлович пропонував організувати чітку систему дактилоскопічних бюро: 1) повітові і приватні – при повітових і губернських в'язницях, виправних відділеннях та інших місцях ув'язнення, а в селищах, де немає місць ув'язнення, – при місцевому поліцейському управлінні або у старшого поліцейського чиновника; 2) губернські – при губернській в'язничній інспекції або сисному відділенні, якщо воно є; 3) центральне – при Головному тюремному управлінні або при Петербурзькій сисній поліції. Але у Департаменті поліції на той час дотримувалися інших поглядів і віддавали перевагу антропометрії.

Незважаючи на те, що проект Г.М. Рудого не було підтримано у столиці, він продовжував вірити у можливості дактилоскопії. У 1904 році Георгій Михайлович склав для чинів антропометричного кабінету «Керівництво для дактилоскопічного дослідження доктора Віндта», основні положення якого увійшли до розробленої ним «Інструкції чинам Київської сисної поліції» (1905 р.). У створеному Г.М. Рудим дактилоскопічному бюро тільки за перший рік його існування підлягли дактилоскопіюванню 1987 осіб, а за наступні два роки – 2407 злочинців.

Дактилоскопія була не єдиною новацією Г.М. Рудого у вітчизняній сисній справі, запозиченій у Європі. Перебуваючи у вересні 1903 року на Дрезденській виставці, Георгій Михайлович звернув увагу ще на один цікавий експонат серед новинок поліцейської техніки. Це була невелика за розмірами дорожня валіза, оснащена великою кількістю інструментів і приладів, необхідних для виявлення і дослідження речових доказів, знайдених на місці події. Це, так би мовити, був прабатько сучасного слідчого чемодану, винахідником якої вважається відомий австрійський вчений-криміналіст Ганс Гросс.

Уважно ознайомившись із предметами, якими була укомплектована дорожня валіза, Г.М. Рудий переписав їх у свій записничок, добре розуміючи, що вони стануть надійними помічниками чинам сискної поліції, які здебільшого першими прибувають на місце події і провадять дізнання. Більш докладніше зі вмістом і можливостями дорожньої валізи він ознайомився в поліцейських управліннях Берліна і Відня.

Повернувшись із закордонного відрядження, Георгій Михайлович за власний кошт не лише започаткував у Києві таку саму валізу, а й удосконалив її, доповнивши багатьма приладами, необхідними для місцевих умов» [там само, с. 5]. Результати аналізу літературних і архівних матеріалів свідчать, що це фактично був перший в Росії слідчий чемодан, який почали використовувати чини Київської сискної поліції для огляду місця події.

Реорганізація Київської сискної поліції, як зазначав сам Георгій Михайлович, завершилась у грудні 1904 року придбанням для розшукових цілей у м. Швельмі (Німеччина) чотирьох собак-шукачів – вівчарок різної статі. Після їх придбання при сискному відділенні запровадили посаду дресирувальника собак. Для історії збереглося навіть ім'я та прізвище першого київського дипломованого кінолога – Олександр Ергант. У листопаді 1904 року за рекомендацією Г.М. Рудого його відрядили до Швельма «для детального ознайомлення зі способом дресування і виховання поліцейських собак». Упродовж місяця Ергант сумлінно вивчав премудрості службового собаківництва і повернувся до Києва, маючи засвідчений встановленим порядком атестат про «успішне вивчення способу дресування і виховання собак» [там само, с. 35]. Суттєву допомогу в дресуванні собак надавав німецький журнал «Поліцей-Гунд», один примірник якого передплачувало Київське сискне відділення.

Таким чином, вивчення і запозичення керманічем Київського сискного відділення Г.М. Рудим передового досвіду поліції європейських країн у боротьбі з професійною злочинністю дало можливість реорганізувати Київське сискне відділення за західно-європейським зразком [3].

Список використаних джерел:

1. Личное дело заведующего сыскной частью Киевской городской полиции, титулярного советника Георгия Михайловича Рудого (Документы о прохождении службы, имуществе Рудого) – 3 июля 1884 г. – 20 января 1918 г.). Державний архів м. Києва (ДАК). Ф. 237. Оп. 3. Спр. 47.

2. Отчет о деятельности сыскаго отделения Киевской городской полиции за 1902, 1903 и 1904 гг. К., 1905. 150 с.

3. Докладніше про Г. М. Рудого див.: Чисніков В. М. Сиска поліція на Україні за часів Російської імперії (1880–1917 рр.): історико-правове дослідження : у 2 кн. Книга II : монографія. Х. : Мачулин, 2016. С. 145–165 ; Чисніков В. М. Г. М. Рудий – видатний український криміналіст-практик початку ХХ ст. (до 155-річчя з дня народження та 100-річчя з дня трагічної загибелі). *Криміналістичний вісник*. 2018. № 1(29). С. 175–188 ; № 2(30). С. 178–185.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-311-1-21>

Юськов Д. С.,

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського*

ЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ СПІВПРАЦІ ГРОМАДСЬКОСТІ ТА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК РЕФОРМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Протягом останніх десятиліть в Україні відбувається процес реформування управлінської моделі держави та демократизації суспільства. Європейські практики публічного управління та адміністрування передбачають залучення до управлінського процесу громадянського суспільства та його інститутів. Громадськість не тільки контролює витрати коштів з державного бюджету, а й все частіше стає учасником вироблення та реалізації державної політики у різних суспільних сферах. Не минули ці процеси й систему вищої освіти нашої держави. Перехід системи вищої освіти України до моделі державно-громадського партнерства є яскравим прикладом суттєвих змін у виробленні та реалізації освітньої політики у вищій школі із залученням громадськості. Водночас, все частіше Україна вивчає та залучає міжнародний досвід впровадження таких змін. Прагнення України стати повноправним членом Європейського Союзу не тільки сприяє інтернаціоналізації вищої школи, а й впровадження досвіду ЄС щодо управління вищою школою.

Мета статті – дослідити можливість застосування європейських практик співпраці громадськості та закладу вищої освіти як можливого чинника реформування вищої освіти в Україні.